

rych se šlo na vánoční mši dva dny, považováno za výhodu.

Sámské pohádky vás pobaví asi nejvíce, odrážejí totiž fakt, že Sámové (dříve bychom řekli Laponci) nežijí na tak opuštěné a nehostinné výspě jako Inuité nebo Islandané, ale potkávají se i s jinými národy a vlivy, které se protínají na severu Norska, Švédska, Finska a Ruska. V jejich pohádkách najdete krále a princezny (takové pohádky nebyly – jako cizí element – do islandského výběru vůbec zařazeny), podzemníky (různé druhy neviditelných bytostí a zemřelých předků), čerty, lidožrouty, Turky, křesťany i pohany, Rusy i Čudy a samozřejmě soby. Nejenže jsou v nich Sámové líčeni jako udatní bojovníci proti čudským či ruským křivdám, ale často jako náramní flutové, kteří své nepřátele přechytračí. Příběh nebo spíše anekdota „O muži, který si koupil svědění“ dala jméno celému souboru. Pohádky jsou doprovázeny ilustracemi s motivy noidských obřadních bubínků.

Všechny knihy mají zajímavý úvod, nechybí seznam použité a doporučené literatury ani vysvětlivky, takže polárníci, kteří se nespokojí se zábavnou stránkou četby, se mohou také poučit. Mně ty příběhy, jimž často chybí pointa, realie i bytosti jsou mírně exotické a motivy jejich jednání jsou neznámé a nepochopitelné, připomněly malou epizodu z dětství. Tehdy jsme se s babičkou, sečtělou a racionální vesnickou učitelkou, schovaly před bouřkou u jakési stařenky a ta nám u hromničky vyprávěla zaručeně pravdivé příběhy o kulovém blesku. Ze severských pohádek získáte právě ten pocit, že jsou kolem vás nevysvětlitelná tajemství a že to není jen vliv klimatických změn na růst rostlin – tedy záhada, kterou jste uvyklí se zabývat každodenně. Milí polárníci, nemusíte své děti brát zrovna na výlety do vysoké Arktidy. Zkuste jim předčítat pohádky ze severských krajů (u citlivějších jedinců je však nečtěte na noc).

ROMAN ŠOLC, PŘF UK

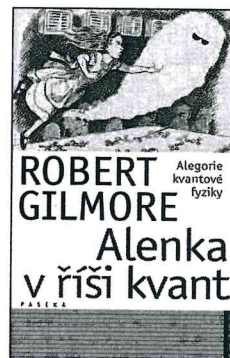
Jeden za všechny, všichni za Pauliho!

„Jeden za všechny, všichni za Pauliho!“ – tak zní heslo kvarků, které dotyční sdělili malé Alence, když se zatoulala tentokrát nikoli do říše divů ani do říše za zrcadlem, nýbrž do říše kvant. A věřte, že se jedná o opravdu záhadnou zemi oplývající tajemnými místy a podivnými obyvateli. Zajímá vás, co všechno tu Alenka viděla? Navštívila třeba Heisenbergovu banku, kde si virtuální částice půjčují energii – ovšem věřte nevěřte, čím větší půjčka, tím kratší doba splácení! Nebo Ústav mechaniky, kde se potkala se dvěma přáteli – Kvantovým mechanikem a jeho hostem Klasickým mechanikem, kteří ji seznámili s interferenčním jevem. A nesmíme opomenout ani Kodaňskou školu či Fermiho-Boseho akademii. pro elektrony a fotony, kde v době odpočinku zlomyslné fotony shazují podřimující elektrony z patrových paland do nižších energetických stavů. Ovšem nejtajemnějším místem, kde se i Alence málem začala strachy třást kolena, bylo jistě sídlo rodiny nukleonů v jádře atomu – pochmurný Rutherfordštejn...

Kniha Roberta Gilmora patří zcela jistě mezi neoriginálnější popularizační knihy o částicové fyzice. Trochu připomíná příhody pana Tompkinse od George Gamowa. Autor čtenáři nepředkládá systematický a ucelený výklad kvantového světa. Prostřednictvím malé Alenky ho pomocí fantastických ilustrativních příkladů seznamuje s jevy a principy platnými v kvantovém světě. Ortodoxnímu kvantovému fyzikovi

by snad mohlo vadit, že elektrony jsou zpodobněny jako malé kulatí panáčky a atomové jádro jako starý hrad, pro pochopení mnoha věcí je však tento přístup přínosný. Autor se nezaměřuje na otázku, „co“ jsou částice, interakce apod. (což by byla velmi záluďná otázka i pro kvantového fyzika), ale „jaké“ jsou částice, „jak“ se chovají a „jaké“ principy platí v kvantovém světě. Čtenář si tak neodnáší poznatky o systematickém dělení částic ani o fyzikálních a matematických vzorcích, ale získává jakýsi náhled na povahu mikrosvěta jako takovou.

Vlaky přepravující fotony z jednoho nádraží na druhé během okamžiku, pán dobývající se domů skrze zamčené dveře, maškarní bál, kde se skupiny kvarků převlékají za hadrony... Ovšem k tomu nejpozoruhodnějšímu jistě patřila antizelená, antičervená a antimodrá barva některých kvarků – barvy, které Alenka nikdy dříve neviděla (a jak podotýká autor, neuvidí je ani čtenáři, neboť kniha má černobílé ilustrace). Chcete vědět, co je to za barvy? Přečtěte si knihu „Alenka v říši kvant“ a možná se dozvíte odpověď. Anebo vás napadne spousta dalších otázek? Ovšem pozor – s těmi zacházejte obezřetně! Alenka se také hodně ptala... Buďte při svém tázání opatrní, aby se i za vámi náhle neobjevil obrovský, hrozivě vyhlížející foton s černými brýlemi, který vás upozorní, že tu „někdo položil otázky, které nukleony nerady slyší“, a že „jistě částice si s vámi přejí velmi vážně promluvit“.

Robert Gilmore:
Alenka v říši kvant
(Alegorie kvantové fyziky)

Paseka, Praha 2007,
184 stran